

NIEUWE KERNDOELEN VOOR KUNST EN CULTUUR

EN WAT BETEKENEN DIE VOOR DE BACHELOR VAN DE PABO?

Op hogeschool KPZ wordt al jaren het vak drama gegeven. Het maakt onderdeel uit van het grotere leergebied Kunst en Cultuur, waar ook muziek en beeldende vorming deel van uitmaken. In november 2025 worden de nieuwe kerndoelen van Kunst en Cultuur gepubliceerd. Daarin spreekt de SLO niet meer van drama, maar van theater; een ander begrip, met een andere lading. En zo zijn er meer veranderingen doorgevoerd in de nieuwe kerndoelen. Vanaf 2027-2028 worden scholen geacht ermee te kunnen werken. Wat behelzen de kerndoelen en wat betekent dat voor de pabo, waar studenten worden opgeleid die ook met deze doelen zullen gaan werken?

Zodra ik in gezelschappen vertel dat ik theater en dans geef hoor ik veel collega's uit het onderwijs zeggen dat het zo goed is voor de kinderen. Dat 'het', daar is het me nou net om te doen, want waar hebben we het dan over? Zelf vind ik het waardevol dat een kind zich leert uiten, expressie kan tonen, kan communiceren en samenwerken op een andere manier dan alleen verbaal; dat het kan ontdekken, vallen en opstaan. Zo gezien, dekt het begrip 'drama' wellicht meer de lading dan 'theater'. Hoe staan de nieuwe kerndoelen tegenover deze opvatting?

In *De effecten van kunst- en cultuuronderwijs in het PO* (Hoogeveen & Konings, 2025) wordt gesteld dat leerlingen door kunst- en cultuuronderwijs kennis, inzicht en vaardigheden ontwikkelen gerelateerd aan de verschillende kunstdisciplines: 'Ze leren kunst te maken en mee te maken: te verbeelden en te beleven. Ze leren op eigen werk en op werk van kunstenaars te reflecteren.'

Daardoor leren leerlingen zich kritisch te verhouden tot cultuuruitingen, deze te interpreteren en te plaatsen in een breder perspectief'. Ze stellen verder op basis van onderzoeken dat kunst- en cultuuronderwijs bijdraagt aan de algemene en persoonlijke vorming, zoals de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen, maar dat het ook een bijdrage kan leveren aan andere vakgebieden. Denk aan taal of geschiedenis. Het maakt al lange tijd deel uit van het onderwijs.

Het is de taak van team Kunst en Cultuur om onze studenten klaar te stomen om met de kerndoelen te werken. In de nieuwe kennisbases Kunst en Cultuur wordt toegelicht wat studenten moeten leren om die kerndoelen vorm en inhoud te geven. En die vormen een hele uitdaging.

Theaterbeleving voor kinderen.

DE KERNDOELEN KUNST EN CULTUUR

Binnen de nieuwe kerndoelen wordt onderscheid gemaakt in drie domeinen waar zeven doelzinnen aan zijn gekoppeld.

- **Artistiek creatief vermogen:** de leerling ontwikkelt artistiek creatief vermogen, zet maak-en denkstrategieën in en onderzoekt de betekenissen van kunst en cultuur.
- **Maken en betekenis geven:** de leerling drukt zich individueel en in samenwerking uit in verschillende kunstvormen en gebruikt daarbij verschillende technieken en vaardigheden.
- **Meemaken en betekenis geven:** de leerling neemt deel aan culturele activiteiten en kan daarop reflecteren; daarnaast verkent de leerling het ontstaan van kunstzinnige en cultuurhistorische uitingen.

Eén en ander houdt in dat er meer van een leraar wordt gevraagd ten aanzien van bijvoorbeeld materiaalkeuze, zicht op het creatieve proces, het aanbieden van ambachten en het reflectievermogen van de kinderen bij het bezoeken van een voorstelling of een tentoonstelling. Dat gaat veel verder dan het ontwerpen en uitvoeren van creatieve lessen.

Over het belang daarvan heeft hoogleraar Cultuureducatie Edwin van Meerkerk in zijn inaugurele rede Sabotage. Wat we doen als we cultuureducatie doen het volgende gezegd: 'Vanuit de cultuurwetenschappen proberen we voortdurend dat binaire denken, mensnatuur, man-vrouw, goed-slecht, te doorbreken en te laten zien dat wat er in de tussenruimte tussen zwart en wit en plus en min gebeurt minstens even belangrijk is. Wat gebeurt er tussen de docent en de leerling? Wat gebeurt er tussen de eerste confrontatie met een culturele uiting – een symfonie, een stuk graffiti – en het moment dat we dat categoriseren als kunst of cultuur, als mooi of lelijk? Mijn vraag is: hoe kunnen we het leren van cultuur beschrijven vanuit deze verbinding met de wereld?'

DE WERELD IN DE WERELD

De verbinding met de wereld zouden we kunnen leggen door cultuur aan andere vakgebieden te verbinden. Door het aanleren van theaterwerk-vormen en door studenten te leren hoe een theateractiviteit is opgebouwd, wordt het vaak helder dat er verbinding is met bijvoorbeeld taal en jeugdliteratuur, wereldoriëntatie en burgerschap. Dat betekent dat de student niet zozeer een geïsoleerde theaterles ontwerpt en uitvoert in de basisschool,

maar theateractiviteiten zal bedenken die aansluiten bij een ander vak; theater dus als middel. Maar de praktijk in het werkveld laat ons wat anders zien; de studenten zien weinig voorbeelden van hoe theater in de klas wordt ingezet. In de praktijk wordt er voornamelijk in de onderbouw gewerkt met theater, maar van wat wij de studenten leren in onze lessen op de pabo, wat wij 'preachen', daarvan is meestal maar weinig terug te zien in overige groepen in het basisonderwijs.

DE PRAKTIJK

Dat het ook anders kan, en hoe waardevol dat kan zijn, blijkt uit het volgende voorbeeld. Samen met Gertrude Pieters, muziekdocent op Hogeschool KPZ, ondersteun ik een Integraal Kindcentrum met veel kinderen met Nederlands als tweede taal bij muziek-, theater- en dansactiviteiten. Wij sluiten aan bij de thema's die de school uitkiest op basis van de methode voor wereldoriëntatie waarmee de school werkt, bijv. 'Kijk op groei' of 'slavernij'. We nemen deel aan vergaderingen met het team en geven lessen in aanwezigheid van de leraren. We wisselen op die manier veel ideeën uit. Gertrude en ik zorgen ervoor dat studenten uit de voltijd- en deeltijdpabo de mogelijkheid hebben om de lessen te bekijken, nemen videomateriaal op en geven lessen vorm op basis van de thema's. Door de samenwerking tussen leraar en vakdocent worden de lessen inhoudelijk besproken en worden er verwachtingen uitgesproken. De kinderen zijn enthousiast en maken mooie scènes of een mooi muziekstuk, gerelateerd aan het thema. We evalueren de lessen van het thema en omdat de leraar altijd aanwezig is geweest kunnen de lessen opnieuw worden uitgevoerd, maar dan door de leraren zelf. Als wij weg zijn, zijn de leraren hopelijk voldoende geïnspireerd en hebben zij voldoende bagage om hun weg te vinden in muziek- en theatereducatie.

Om de scholen aan te sporen om volgens de nieuwe kerndoelen te gaan werken, modelen wij veel. We geven zelf voorbeelden door middel van trainingen en filmpjes. Met een paar (oud-)studenten van de Hogeschool KPZ die naast basisschoolleraar ook vakdocent zijn in het domein Kunst en Cultuur, is onder de werktitel Blauw Paard een alliantie opgericht die daar zorg voor wil gaan dragen. Aan het begin van dit artikel noemde ik 'het'; dat 'het' zo goed is voor leerlingen. Het gaat niet alleen maar over de les, maar om vorming van de kinderen en dus om alles daaromheen: wat is de wereld van de leerling, hoe werkt zijn of haar creativiteit, welke smaak ontwikkelt een kind? Het helpt ook om daar goede voorbeelden uit de kunst- en cultuurwereld bij

te halen en met de kinderen te reflecteren. De leraar moet erop voorbereid zijn dat te kunnen begeleiden en dus ook zelf over nadenken over al die aspecten. En nee, dat is nu vaak niet direct voor een school een hoge prioriteit maar we horen steeds meer de roep vanuit het werkveld om mee te denken over een nascholing of een training op het gebied van Kunst en Cultuur.

De hete adem van de nieuwe kerndoelen wordt weliswaar nog niet gevoeld, maar het is goed dat we onze studenten en het werkveld voorbereiden om met de kerndoelen te gaan werken: dat vraagt meer dan af en toe een creatieve les. We zijn gezamenlijk aan zet onze nieuwe generatie leraren op te leiden vanuit het gedachtengoed achter deze kerndoelen. We zullen dat terugzien in de nieuwe kennisbasis Kunst en Cultuur die wordt opgeleverd eind 2026. Daarin staat beschreven wat studenten zullen moeten leren in de opleiding. En ook het werkveld zal daarin moeten groeien.

Hogeschooldocent theater. Ik moet er even aan wennen, maar het dekt toch echt meer de lading. Theater is een ambacht, theater is een fantastisch middel om leerlingen te leren zich uit te drukken, samen te werken, in te leven in een ander (denk aan een historisch figuur...!), te werken met en reflecteren op goede voorbeelden.

De nieuwe kerndoelen vragen van leraren meer aandacht voor alle kunstdisciplines en hoe die in te zetten in waardevol onderwijs; we moeten gezamenlijk op zoek naar die practice voor een nieuwe preach.

OVER DE AUTEUR

Hanneke van Laanen is hogeschooldocent theater op Hogeschool KPZ.

LITERATUUR

- Hoogeveen, K. & Konings, F. (2025). *De effecten van kunst en cultuuronderwijs*. Geraadpleegd via <https://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/de-effecten-van-kunst-en-cultuuronderwijs>
- Van Meerkerk, E. (2024). *Sabotage. Wat we doen als we cultuureducatie doen*. Radboud Universiteit.